

Stiftelsen Mølla – ny bruk

Kontoradr.: c/o styreleder Frøydis Hagene Skoje, Skoje, 3692 SAULAND Tlf.: 350 23011 E-post: fhagene@hotmail.com
Org.nr.: 981 170 385

Til: NVE v/ konsesjonsavdelinga, Oslo

14.4.2011

UTTALELSE TIL KONSESJONSSØKNAD – SAULAND KRAFTVERK

Saksnr. 200709826

Sammendrag

- Stiftelsen uttaler seg om Skageraks søknad, da det er denne som berører Omnesfossen.
- Stiftelsen mener konsekvensene med planlagt vannføringsregime vil være sterkt negative for Omnesfossen og det fossemiljøet som kulturminnet og tusenårsstedet Heddal mølle er en integrert del av. Jfr. også fagrapportenes høye nåverdirangering av dette miljøet. Ved Heddal mølle vil minstevannføring etterlate et fosselandskap preget av stein- og klipper det meste av årets dager, utenom noen få flomdager.
- Et evt. avbøtende tiltak måtte være en radikalt høynet minstevannføring. Vi oppfatter dette som ikke reelt i det foreliggende prosjektet. Vi ber derfor om at en evt. utbygging i vassdraget må omarbeides til et mer avgrenset prosjekt, der Omnessfossen unntas fra utbygginga.
- Uttalelsen representerer to av stiftelsesstyrets tre medlemmer. Tredje medlem er oppnevnt av Hjartdal kommunestyre og representerer kommunestyrets flertallsuttalelse av 13.4.2011.

Avsender av uttalelsen, Stiftelsen Mølla – ny bruk

Stiftelsen eier gamle Heddal mølle, som ligger tett ved Omnesfossen og E134. Mølla er tusenårssted i kommunen. Den ble bygd som spinneri ca. 1895. En enkel rørgate og forbygningskanter mot flom ligger langs fossekanten. Ca. 1916 ble bygget omgjort til mølle. Stiftelsen ble opprettet på initiativ fra Hjartdal historielag, og overtok mølla i 1999 fra daværende eier. Stiftelsen arbeider skrittvis for å bevare og utvikle mølla som kulturminne. Seneste tiltak var ytre istandsettingsarbeid for kr. 0,5 mill. i 2009-2010. Av tidligere arbeid nevnes: Reguleringsplan - viser bevaringsformål, parkering, uteområde. Forprosjekttegninger for istandsetting er utarbeidet v/ arkitekt. Mengder av skrot er ryddet vekk, nedraste tilbygg revet, tomte planert, vinduer restaurert. Vestre del, med mølleinstallasjonene, bevares som tidlig bygdeindustri basert på lokale ressurser (korn, vann fra fossen). Østre del tenkes istandsatt innvendig til dagens bygningsmessige standard, for salg av lokal/ regional gardsmat og fairtradevarer, for salg/ utstillinger av kunst, håndverk, hytteprosjekter i regionen, osv., for små konserter, turistinformasjon o. l. – eller for de som bare vil se bygget og fossen.

Ang. konsesjonssøknaden, Sauland kraftverk

Stiftelsens interesse i kraftverksaken er hvordan Omnesfossen med Heddal mølle blir berørt.

Nåverdi: Telemark fylkeskommune (brev 6.9.2007 til stiftelsen): *”Den regionale kulturminneforvaltningen anser gamle Heddal mølle i Hjartdal kommune i Telemark som et verneverdig industrielt kulturmiljø. (...).”* Konsesjonssøknaden: Områdets nåverdi er i søknadens fagrapporter beskrevet flere steder. Fra fagrapport Landskap (fra s. 9, 10, 19, 41): *Omnesfossen står i en særstilling i området. Fossen er en tydelig og viktig del av landskapsopplevelsen i sitt nærmiljø og er en attraksjon både for lokalbefolkningen og tilreisende. Sammen med de kulturhistoriske elementene som har direkte tilknytning til elva og fossen, er Omnesfossen og omgivelsene med Heddal Mølle et område med stor intensitet og inntrykksstyrke. - Begrepene stor intensitet eller inntrykksstyrke beskriver dramatiske, slående eller minneverdige landskap, og er reservert landskap med spesielt høy opplevelsesverdi (Nordisk ministerråd 1987).- Verdivurdering: Stor verdi, klasse A. (Høyeste klasse).* s. 1

Bilde 5-4: Heddal mølle ved Omnesfossen er et tydelig kulturminne langs E134 ved Omnesfossen. (Foto: Mona Mortensen, SWECO)

Fra fagrapport Landskap

Konsekvenser av tiltaket:

Bildet: Fra fagrapporten. Som videreføring av den høye rangeringen av Omnesfossen og omgivelsene med Heddal mølle kan vi ikke se noen konsekvensvurdering i fagrapporten av tiltakets virkninger for fossen her innved mølla og gamlebrua. Det vi kan se, er noen vannføringsbilder fra avstand, i den enkle brosjyreversjonen av søknaden, men uten konsekvensvurderinger.

Foto: Skagerak Kraft
Fra kons.søkn.

Konsekvensvurdering i fagrapporten av ulike vannføringer er gjort for stryket som ligger 2-300 m sørøstover for mølla (se utsnitt nederst til v.), nedenfor nybrua. (På bildet til v. er nybrua i nedre bildekant.) Også i et par andre fagrapporter dreier konsekvensvurderinger og vannføringsbilder for Omnesfossen seg om området ved nybrua.

En vil oppleve lengre perioder med lite vannføring sammenlignet med dagens situasjon. Dette betyr at den nye kraftutbyggingen vil skape tydelige endringer i Omnesfossens visuelle uttrykk.

Omfang: Middels negativt

Konsekvensgrad: Middels negativ konsekvens

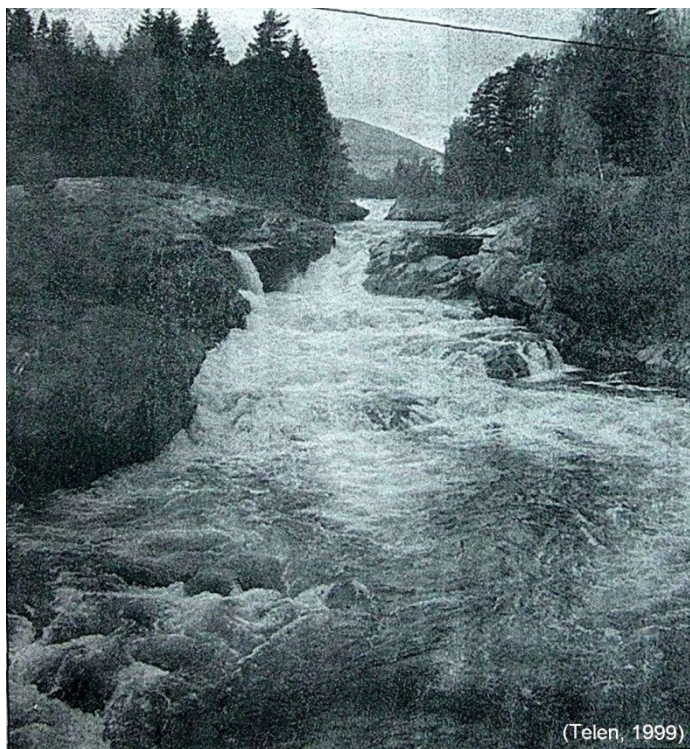

Bilde 8-5: Omnesfossen ved lav vannføring, 2,7m³/s 03.09.07. Dette kan sammenlignes med median vannføring etter utbygging (2,3 m³/s ved Omnesfossen (Lancaster, 2008)). (foto: Skagerak Kraft AS)

Bilde 8-6: Omnesfossen ved 28,43 m³/s, 20.08.07. Bildet viser tilnærmet dagens middelvannføring (23,0 m³/s (Lancaster, 2008)) (Foto: Skagerak Kraft AS)

Konsekvensvurderinger og vannføringsbilder her nedefra er greit nok utført i fagrapporten. Men som nevnt framgår lite om utbyggingens virkninger i den kanskje mest kontroversielle delen av hele planområdet – fosselandskapet ved siden av Heddal mølle, som folk oppfatter som selve Omnesfossen, og som har fått så høyt rangert nåverdi i fagrapporten.

KAMP: Kampen om Omnesfossen er i gang for fullt. ØTB har sendt sin varslede søknad til Fylkesmannen, men styreformann Arnt Haugen i en av ØTB-eierne, SKK, tror at miljøhensynet vil bli for tungtveiende til at prosjektet blir gjennomført. (Foto: Lars Erik Ringen)

At det er her "kjerneområdet" til Omnesfossen ligger, og at fosselandskapet her er kontroversielt, bekreftes av nedenforstående uttalelse og bilde fra avisa Telen i 1999. Også den gang vurderte Skagerak (da SKK) å søke konsesjon, men skrinla det. Avisen skrev at "kampen om Omnesfossen er i gang", men Skageraks daværende styreformann sier at han tror at miljøhensynet vil bli for tungtveiende til at prosjektet blir gjennomført.

Stiftelsen omtaler i det følgende hva stiftelsen selv ser som Sauland kraftverks konsekvenser for Omnesfossen ved Heddal mølle:

Flere steder i konsesjonssøknad og fagrapporter er gjentatt at *eksisterende praksis for minstevassføring i Omnesfossen ikke blir endret*. Dette skaper fort et inntrykk av at vannføringa etter utbygging vil ligne den som er i dag. Vannføringa i dag er imidlertid noe annet enn minstevannføring 2,5 m³/sek juni–september og 1 m³ de øvrige 8 måneder. Dette framgår bl.a. ved at median vassføring i dag er 19,2 m³/sek. (middelvannføring: 23 m³/sek). Å framheve at minstevannføringa ikke vil bli endret, forklarer derfor svært lite om planlagt utbygging.

Om planlagt utbygging framgår det i konsesjonssøknadens fagrapport om hydrologi at "*Hjartdøla og Skogsåa nedenfor inntakene vil i store deler av året få vassføringa redusert til minstevassføring*". Dette bekreftes også ved at kraftverket skal ha en slukeevne på 45 m³. Når vannføringa er mindre enn slukeevnen, må man anta at minstevannføring inntreffet. Det er sjeldent med vannføring over 45 m³, det er stort sett bare på enkelte flomdager. Ytterligere bekreftes spørsmålet om minstevannføring i hydrologirapporten, der det framgår at median vassføring etter utbygging (2,5 m³/sek), vil være mer representativ for den "vanlige vassføringa" enn f. eks. planlagt middelvannføring (5 m³/sek). Fagrapporten gir heller ikke grunnlag for å si at planlagt vannføring blir som før Hjartdøla-utbygginga rundt 1960, som er blitt hevdet.

Bildene over: Vannføring i "selve" Omnesfossen (Heddal mølle til venstre).
Til v.: 22 m³/ sek (nåværende middelvannføring er 23 m³/sek, nåværende median er 19,2 m³/sek.).
Til h.: 2,6 m³/ sek., som planlagt minstevannføring juni-sept., og som planlagt median vannføring.
I 8 måneder vil minstevannføring være under halvparten av den som framgår på bildet til h.

Oppsummering

Se sammendrag s. 1.

Bildet: Heddal mølle ved Omnesfossen, sett fra en "annen" vinkel.

Stiftelsen Mølla – ny bruk

.....
Frøydis Hagene Skoje (sign.)
styreleder

.....
Geir J. Hagen (sign.)
styremedlem